

Nové nálezy dutinových nerostů při těžbě neovulkanitů Mariánského vrchu v Ústí nad Labem

New finds of cavity minerals during the mining of neovolcanic rocks, Mariánský vrch in Ústí nad Labem (N-Bohemia)

VLASTISLAV VLAČIHA

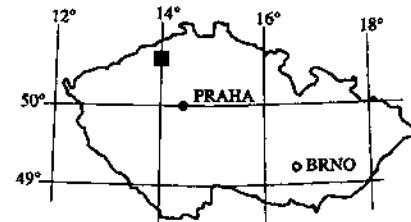
(02-41 Ústí nad Labem)

České středohoří Mts., Trachyte, Natrolite, Apophyllite, Opal, Aragonite

Lakolit Mariánského vrchu a Kamenného vrchu v Ústí nad Labem, tvořený alkalickými horninami typu natrolitového trachytu s přechody k fonolitu, patří v rámci Českého středohoří mezi dlouho studované mineralogické lokality s pestrou mineralizací. První studie věnované dutinovým nerostům nalezeným v různých lomech v tomto tělese pocházely již z první poloviny 18. století a jejich pokračování záviselo na charakteru těžby. V současné době stále pokračuje intenzivní těžba na v. okraji lakolitu a podle prognóz by měla být provozována ještě minimálně 10 let. V uplynulých dvou letech se jedná především o zahubování na nově vzniklém 4. patře a lom není dále rozširován. V roce 1997 bylo sledování výskytu dutinových nerostů úspěšně zejména na 3. a 4. patře, především v materiálu z odstřelů ve směru k centrální části tělesa.

K nejčastějším mineralogickým náležům patří dutiny s geodami natrolitu, apofylitem a kalcitem. Natrolit zde má stále časté zastoupení a lze u něj pozorovat zajímavou barevnou škálu. K novým náležům patří tmavě rudé natrolity a drúzy se zajímavými barevnými přechody od čistě bílé barvy přes světle žlutou, oranžovou až oranžově červenou na 3. patře a natrolity s přechody od sytě žluté do tmavě oranžové barvy, výjimečně od žluté po nazelenalou barvu na 4. patře. Velikost a tvar krystalů jsou shodné se staršími nálezy, velikost dutin s natrolitovou výplní či drůzami zůstává velmi proměnlivá. Frekvence výskytu těchto náležů nevykazuje téměř žádnou pravidelnost vzhledem k umístění v rámci tělesa. Lze snad jen předpokládat, že na hlubších patrech budou výskytu častější a barevné formy tmavší. K novým zajímavým zjištěním patří prostorově omezený výskyt čirého apofylitu. Běžně se na lokalitě lze setkat s albinizovaným apofylitem („albínem“), který je produktem přeměny tohoto fylosilikátu na kalcit. Na stejných místech se však vzácně objevil vedle albinizovaného apofylitu také zcela čirý až růžový apofylit nasedající na drúzy natrolitu. Dokonalé tetragonální krystaly a jejich srostlice o velikosti nejčastěji do 5 mm, vzácněji 8–10 mm jsou charakteristické kosočtverečnými plochami (100) a štěpností podle ploch spodových (001), na nichž lze sledovat perleťový lesk. Nejmenší krystaly o velikosti jen několik desetin mm jsou „napíchnuté“ na jehlicích natrolitu, mají dokonalé krystalografické omezení a jsou zcela čiré se skelným leskem.

Výskyt kalcitu je v rámci tělesa stále hojný a jeho sledo-

vání potvrzuje starší údaje. Vedle kalcitových výplní dutin jsou opětovně pozorovány drúzy skalenoedrických krystalů o velikosti až několik cm nebo stejně velké vysoké klence většinou bílé nebo žluté barvy. Výjimečným nálezem byl nový kalcit za vlnka sytě zelený. Poměrně neobvyklý je dále nový nález tmavě fialového aragonitu v podobě prizmatických krystalů o velikosti přibližně 1 cm. Tyto krystaly byly nalezeny v několikacentimetrových dutinkách na 4. patře kde nasedají na drúzy bílého natrolitu a jsou částečně obrostlé kalcitem. Tento výskyt připomíná aragonity v dutinách čedičového lomu ve Všechnapech na Teplicku.

K překvapivým náležům z poslední doby patří dále několikacentimetrová dutinka se žlutobílým natrolitem na stěnách, zčásti vyplňená čistým mléčným opálem s nádechem do světle modrého odstínu. Jeho výskyt připomíná některé starší nálezy opálu, ale v tomto případě se jedná o odlišnou formu. Opálem je zde dutinka ojediněle zčásti vylitá v souvislosti s mobilizací roztoků oxidu křemičitého uvolněných rozkladem silikátů. Rovnou hladinu povléká mikroskopická kůra tvořená kalcitem. Pozoruhodností tohoto opálu je intenzivní perleťový lesk na některých lomných plochách a prasklinách, připomínající drahý opál, a sama namodralá barva agregátu. Ve srovnání se známými nálezy drobného hroznovitého hyalitu se jedná se o odlišný výskyt. Hyalit tvoří „kapky“ na jehlicích natrolitu nebo slabé kůry na krystalech apofylitu a je častějším nerosten.

Dalšími charakteristickými minerály v dutinách trachytu Mariánského vrchu jsou analcem a thomsonit. Nálezy analcimu nejsou v současné fázi těžby nijak pozoruhodné. Thomsonit tvoří polokulovité agregáty, na něž nasedají krystalové drúzy natrolitu a neposkytuje nové významné vzorky. Studium sukcese dutinových nerostů odpovídá schématům: thomsonit-natrolit-apofylit-kalcit, nebo: kalcit I-natrolit-apofylit-kalcit II, nebo natrolit-kalcit-aragonit, případně: natrolit-opál-kalcit.

Literatura

- Bernard, J. H. - Rost, R. et al. (1992): Encyklopedický přehled minerálů. 67–68, 395–397. Academia, Praha.
Kratochvíl, J. (1958): Topografická mineralogie Čech II (H–CH). 148–158. Nakl. ČSAV Praha.